

כסוי הדם פרק ששי חולין

א [ש"ע י"ד סימן כח
סעיף כ"א בסג"ה]:
ב א ג ד מ"י פ"ד
מהלכות שמיטה
הלכה י"ג סג ע"ג סד
טו ש"ע י"ד סימן כח סעיף
ג:

רבינו גרשום

משום דהוה כלל הצריך
לפרט כו' כלומר דאי לא
כתב וכסוה בעפר מאי
הוה למיכתב א' כתב
ושפך את דמו בעפר
לא ידעין מאי קאמר:
השחרור פחמין כבויין
ונקרת פסילין כלומר מי
שחוצב אבנים מנשר עפר
אבנים דקה. הורוה"ק ז'הב:

שחיכת בלי מתבות. וא"ת והא מגדל נמחים הוא דמתן צפרק כל הללמים (ע"ז דף מג.): רבי יוסי אומר שזוק וזורה לרוח אמרו לו אף היא נעשית זבל וזבל מתכות איירי דמיימי עלה קרא דעגל וי"ל דצפ"ע אין מגדל נמחים אלא שמועיל לזבל ור"ת תירך דע"י שרפה מגדל נמחים דהתם ע"י שרפה איירי לכל עבודה וזה תחלתה צרפה דומיא דעגל:

בלל הצריך צפרט. פי' צקונטרס לפי שיש לפרש הכלל צניי דרכים כמו צנלי או צדצר המתערב וצא הפרט ומפרשו וכן צסוף פרק שני דצבורות (דף יט.). תניא מכלל שהוא צריך לפרט ומפרט שהוא צריך לכלל כיצד קדש לי כל צבור יכול אפילו נקצה ת"ל זכר אי זכר יכול אפילו יאחא נקצה לפניו דהוה ליה צבור לזכרים ת"ל פטר רחם אי ת"ל צבור וזה אחר יואל דופן ת"ל צבור והשתא זכר לאו פירוש הכלל הוא דכלל ופרט גמור הוא דצבור כלל זכר פטר ואין בכלל אלא מה שצפרט אלא פטר דפטר רחם הוא מפרש את הכלל שיש לפרש כלל לכמה דרדין צבור לכל הולדות או צבור לרחמים אע"פ שאינו צבור לולדות כגון שיצא דרך רחם אחר יואל דופן או צבור לזכרים אע"פ שיצא נקצה לפניו דרך הרחם צא הפרט דלא הו צבור ביצאה נקצה לפניו אלא שיהא צבור לרחמים ולאציי דאית ליה התם צבור לדבר אחד לא הו צבור עד שיהא צבור לכל הולדות מכ"מ צריך לפרט הוה דאי לאו פטר הוה אמיינא דאפילו יואל דופן חשיב צבור כיון דהו צבור לולדות אע"ג דלא הו צבור לרחמים ועוד נראה לפרש דלאציי צבור ופטר רחם תרומייהו כלל ותרומייהו פטר דתרומייהו צריכי להדדי וצבל אחד אתה מוצא כלל הצריך לפרט ופרט הצריך לכלל שכל אחד סותם דבר אחד ומפרט דבר אחד דצבור משמע אפילו יואל דופן ופטר רחם ממעט ליה ופטר רחם משמע ליה אפילו יואל אחר יואל דופן וצבור ממעט ליה ורבינו תם מפרש

דהכא והתם חשבו כלל ופרט גמור כמו בעלמא דצבור משמע צין הכי וצין הכי ואתא פטרט למעוטי וכסוה נמי משמע צין כסוי כלי צין כסוי עפר צמה שירצה ופרטט משמע עפר דוקא ומה שחושבו צריך לפרט לאו אכפייית כלי דהן צרייתא קאי אלא אהא דדרשינן לעיל (דף קא.): מנעטפ צריך שיתן עפר למעלה ולמטה דמוכסוה לא משמע למטה אלא למעלה ומשום הכי חשיב ליה צריך לפרט וצצבורות לאו לפרש כלל הצריך לפרט אתא אלא לפרושי פטר הצריך לכלל דקתני ספ"א אי פטר רחם יכול אפילו יואל אחר יואל דופן ת"ל צבור אע"ג דקתני מכלל שהוא צריך לפרט ומפרט שהוא צריך לכלל כיצד קדש לי כל צבור וזבל מתכות איירי דמיימי עלה קרא דעגל וי"ל דצפ"ע אין מגדל נמחים אלא שמועיל לזבל ור"ת תירך דע"י שרפה מגדל נמחים דהתם ע"י שרפה איירי לכל עבודה וזה תחלתה צרפה דומיא דעגל:

נסורת. שמגררין נגרים צמגירה פגומה וקולאצי צה עלים והיא משרת נסורת דקה כעפר: **ס"ל וכסוה.** צפני עלזמו מדרש מדלל כתיב ושפך דמו ובעפר יכסוה דהו משמע עפר ולא דבר אחר דלא כתיב כסוי אלא לצתר עפר אצל השתא מדריש וכסוה צאנפי נפשיה:

ושחיקה כלי מסכות. דלא אירקרי עפר: **סוּצין.** שהנפה קולטת: **מורסן.** קליפה היוצאת כשכותשים צמכתשת: **לאחר שריצה הכסוה ומיעט.** שכתב לך שני מקראות אחד לרבות ואחד למעט אמרת מעתה יש לך לומר כל הני דלעיל מין עפר נינהו מה עפר מיוחד שמגדל נמחים אף כל שמגדל נמחים וכל הני קים להו לרבינן שמגדלין נמחים: **מדי אחריוה לא.** ואע"ג דמגדל נמחים: **כלל הצריך לפרט.** דלא סוה ליה לכלל צלאו פטרט דאי הוה כתיב וכסוה הו משמע יכפה עליו את הכלי דקתני רישא ואיטריך עפר להורות שאין כסוי זה אלא צדצר המתערב וצבלע צו כגון עפר וכיוצא צו וכו' דיינינן ליה בכלל ופרט היכא דכלל לא משמעט אלא צחד עניינא ומרבי מילי טובא והדר אחי פטר למעוטי כל מילי דכלל אצל הכא דמשמעט כלל צחרי ענייני צ' כסויין שאין דומים זה לזה כגון כסוי דצר שלם כגון כלי וכסוי דצר דק כגון עפר תו לא אחי פטרט אלא לפרושי כסוי קמא דלאו צדצר שלם הו ולאו למעוטי לגמרי: **כלל הצריך לפרט.** ללמוד כלל מן הפרט כדאמר (מ"ק דף כ"א.) רביס צריכינן לו תלמיד וצריך לו רבו (ב"מ דף ג'.) ודוגמתו שנינו בצבורות (דף י"ג.) מכלל הצריך לפרט כיצד קדש לי כל צבורא יכול אפילו נקצה צמשמע ת"ל זכר אי זכר יכול אפילו יאחא נקצה לפניו דהו צבור לזכרים תלמוד לומר פטר רחם הו פטר שהכלל צריך ללמוד הימנו: **אלא צדצר שזורעין צו ומלמיה.** למעוטי ארץ מליחה: **האי צורכא.** אינו עיקר. לשון צור: **צמדרי.** ארץ ציה שאינה מלמחת: **דינר זהב.** לקמיה יליף ועפרות זהב: **שחיקה אין אצנים לא לא גרסינן:** אם מעפר שריפת התטאת: **השחרור.** פחמין כמחשין: **נקרס פיסולין.** עפר שמנקרין מן הרחיים: **הורניך.** אורפימני"ט: **הנאה לידא.** צמנוה צו דצלאו כסוי נמי הוה משתרי צצר אצל צאצר פרה איכא הנאה שמטהרו מטומאתו דאי לאו אפר אין לו טהרה עולמית. עפר סוטה מעיל שלום צין איש לאשמו ונקתה ומרעה זרע: אם

אשחון אפר דאירקרי עפר. מעפר שריפת התטאת: **השחרור.** פחמין כמחשין: **נקרס פיסולין.** עפר שמנקרין מן הרחיים: **הורניך.** אורפימני"ט: **הנאה לידא.** צמנוה צו דצלאו כסוי נמי הוה משתרי צצר אצל צאצר פרה איכא הנאה שמטהרו מטומאתו דאי לאו אפר אין לו טהרה עולמית. עפר סוטה מעיל שלום צין איש לאשמו ונקתה ומרעה זרע: אם

א [צבורות י"ג].
ב [שמיטה י"ג: כבורות
סג: ועין פרש"י דהכא
ו"ל הערוך ערך צרך ה'
הא צורכא פי' כלומר דבר
צורות הוא וצור הוא מי
שאוחר דבר זה]. א [צ"ל
עפר וכו' צצרי"ף והר"א"ש
והכי איתא שם היה מהלך
צמדצר ואין לו עפר לכסות
ומכסה היה
סו' [אפ"ה מ"ג].
א [צ"ל קולטת
רמו פ"ג איתא עפר סוטה
ואפר פרה וגרס' צו עלה
יפה למיין מדעמין]. א [גם
זה שם. ח] [שמות יג].
ט [צדריס טו]. ט [שמות
סג]. ט [שם א' שוקמת].
ז [דף ת. וסג]. ט [מלת
סחרי ממסר איתא שם
צצרי"ה]. ט [ועין היעב
מוספות צילה ת. ד"ה
ה"ק].

תורה אור השלם

- מקום ספרי אַבְנֵי הַיָּם וְעִפְרַת יָדָב לֵוִי.
- וְלִקְחוּ לְשִׁמְאָה מֵעֵפֶר שׁוֹרֶפֶת הַחֲזָאִת וְנָתַן עֲלֵיהֶן מִיַּם חַיִּים אֶל כָּל־בְּמִדְבַר יִשְׂרָאֵל וְיָצֵא אֲבָרְתָם וְיֵאמֶר הַיָּה אֶת הַחֲזָאִת לְדָבָר אֵל אֲדֹנָי וְאֲנֹכִי עֵפֶר וְאֶפְרַי: בְּרַאשִׁית יַח כֹּז

צעוי רש"י

אורפימני"ט. צבע צהוב, ודיר.

מוסף רש"י

בורכא. דבר שאינו הגון (כבורות סג.) דבר הצדוי מן הלב, דמנא לך הא (שבושות יב.) השחרור. האבק של כבשן השחר העקב מצוה העשן (הפרדס ע"י קל"ה.) והבחור. הפוך שחולות צו השנים עיניהן (שם גורוס הבחור.) הנאה ליכא. ואין זה קיצול סכר, אצל אלו יש הנאה צמוטה לתם שלום ושל א ירצה ממזרים צשראל אם זונה היא, ואם נקמה ומרעה זרע ומצטלת לעו מעל צניה, ואפר פרה לטהרן ולכות את ישראל ממשעה העגל (סוטה יז.).

כסוי הדם פרק ששי חולין

פמ"ו.

עין משפט נר מצוה

מב א מיי פ"א מהלכות שופר הלכה ג ועיין בהשגות וכו' ומ"מ זכ"מ קמ"ג עיין מד טו"ע א"ח סי' תקפ"ג ע"פ ג:
מב ג מיי פ"א מהלכות לולב הלכה א ועיין בהשגות וכו' ומ"מ זכ"מ קמ"ג עיין מד טו"ע א"ח סימן תרמט ע"פ א:

גזיוין הש"ס

נב"ב מחזק. עיין רשי' בחומש פ' מולדות נח ט' כג וצ"ל ס"ס ע"פ:

הגהות הב"ח

(א) תו' ד"ה והתול וכו' ולא מפליג בסנדל עבודה כוכבים גופיה:

לעיון רש"י

טרומוי"א [טרומוי"א].
אפרכת.

שיטה מקובצת

א ור"ב אמר אפי' בעפר שריפתה נמי מותר:

רבינו גרשום

כאפרכסת זו היא קופה מנוקבת שעל גבי החרים שמקבלת כל החטים שמיכאין לשתוק. וכתוב תולה ארץ על בלימה כלומר דבר שהוא כאין. שבויה עצמו כלומר ששוקק. ת"ל משרים ותשפטו בני אדם כלומר לענין תורה שהיא משרים ותשפטו צריכה שלא תנשוש דעתכם עליה. אלא לכבוד עפ"ה כו' קרקע ששופרה עיר הנדחת עליה יצא זה שמחוסר הלישה כלומר שאינו חשוב עיר הנדחת: רבא אמר. מצות לא ליהנות וכו'. כלומר לא תימא דעפ"ה עפ"ה מכסין אלא מפ"ה משם מכסין דמחיה אין חזבונו הגנה. יתוב רבינא וקאמר לה להא שמעת'. כלומר את שמעת' דרבא.

מוסף רש"י

אם מחוט ועד שרוך נעל. שהנחת עולמו מן הגול (סו"ט א'). **לחוט** של תפלות. כנגד מחוט, ולפ"ז של תפילין נעל ע"פ שרוך דהיינו לרעה (סו"ט). **בשלמא** רצועה של תפילין. קיבול שכר הוא לזיכא הנאה לכתמי וכו' (סו"ט). **אלו תפילין** שבראש. שמתכו נהס רוב השם ש"ן וז"ל (תנחות לה: וע"ש ד"ה קשר שהכוונה לתפילין של התכלת מאי היא. מאי הנאה איכא (סו"ט א'). **מה נשתנה תכלת**. שהוקפו המכוס ללית' (סו"ט) שיתדו ומת' התכלת

יצא זה שמחוסר תלישה כו'. מכאן נראה לפסול גט שנכתב על הקלף וכו' ומ"מ זכ"מ וכו' ומתן מי שמחוסר כתיבה ונימיה יצא כו' דטפי נראה חזור גט המחוסר לקלף גדול מחוסר עפר לעיר הנדחת דחשיב הכא מחוסר תלישה ושם צ"פ דגיטין (דף כ"א): **כתוב** צארוך כל הצורך:

והתניא תקע לא יצא נמל לא יצא. הי"ל לאחיי מתיני

לדולב הגזול (סו"ט ד' כ"ט): **של אשרה** ושל עיר הנדחת פסול אלא ניחא ליה להציא הך צריימא דקתני זה שופר ולולב וא"ל דצפרק ראוהו צ"ד (ר"ה דף כ"ה). אמר ט"ז שופר של עזודת כוכבים לא יתקע צו ואם תקע צו יצא וכן צ"פ מלות חליליה (יבמות דף ק"ג):

אמר רבא החוללת פסול של עזודת כוכבים חלילתה כשהיה ולא אמריתן דמתכת שטוריה וי"ל דהלכ צנצנוד כוכבים של ישראל דאין לה ציטול אצל דעודד כוכבים דיש לה ציטול לא מתכת שיעוריה וכו' האי גוונא משני פרק לולב הגזול (סו"ט דף ק"ב): **אלא** דאמר רבא לולב של עזודת כוכבים חס נטל יצא ופי' דמתניתין לולב של אשרה פסול ומשני צאשרה לולב ולא עזודת כוכבים

מכי אגבהה הו"א דישראל כלומר צפרק כל הללמים (ע"ז דף ק"ג). **גזירה** דלמא מגזייה לה והדר מנצל לה וי"ל כגון שהגזיה השופר והסנדל על מנת שלא לקנותו דהא תנן צנעל שאין שלו חלילתה הוה מני לטעמי דמתניתין צ"ט וצטקה כהר מני לטעמי לאוקמה צאשרה דמשה אלא משום דקתני אשרה דומיא דעיר הנדחת דאפי' צ"ט השני ור"ת מפרש כולוהו עזודת כוכבים דעודד כוכבים וכו' קודם ציטול והתם לאחר ציטול ולאחר

ציטול נמי לכתמלה לא יטול ולא יתקע ולא יחלוץ דמא"ל לענין מצוה לפי שהיה עליה שם עזודת כוכבים אפי' את"ל דשרי לכסות צעפר עזודת כוכבים לכתמלה כמו צל עיר הנדחת לא דמי כיוסוי לחליליה דלענין כסוי לא מייסינן ממאי דמא"ל והא דמשני צסוקה צאשרה דמשה ולא משני דעודד כוכבים וקודם ציטול משום דמי נקנך הלולב מן הדקל נמצול וצפרק מצות חליליה (יבמות ק"ג). דמפליג

דין סנדל של עזודת כוכבים לסנדל של תקרובת עזודת כוכבים דאין לו ציטול ולא מפליג (א) צנעל עזודת כוכבים גופיה דין אחר ציטול לקודם ציטול ויש לומר מילתא אגב אורחיה קא משמע לן דתקרובת עזודת כוכבים אינה צטלה עולמית והוא דראוהו צ"ד קשה טפי דמפליג התם רבא דין שופר של עזודת כוכבים לשל עיר הנדחת דצשל עזודת כוכבים גופיה היה יכול לחלק לפירוט רבינו תם דין אחר ציטול לקודם ציטול ומיהו על כרחך נריך לאוקמה לאחר ציטול כדברי ר"ת לספרים

דגרסי רז יהודה דלי קודם ציטול קא משמע לן דתקרובת עזודת כוכבים אינה צטלה עולמית והוא דראוהו צ"ד קשה טפי דמפליג התם רבא דין שופר של עזודת כוכבים לשל עיר הנדחת דצשל עזודת כוכבים גופיה היה יכול לחלק לפירוט רבינו תם דין אחר ציטול לקודם ציטול ומיהו על כרחך נריך לאוקמה לאחר ציטול כדברי ר"ת לספרים דגרסי רז יהודה דלי קודם ציטול

הא רז יהודה אית ליה התם דצשופר של עזודת כוכבים לא יצא משום דמעות ליהנות ניתנו אף נראה דרבא גרסין ולא רז יהודה דהא מפרש התם טעמא דצשופר של עיר הנדחת לא יצא משום דמתות שיעוריה ולרז יהודה הוה ליה למימר משום דמעות ליהנות ניתנו:

הדרן עלך כסוי הדם

אם מחוט ועד שרוך נעל זכו בניו לשתיה מצות לחוט של תכלת ורצועה של תפילין בשלמא רצועה של תפילין כתיב **וצארוך עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך** ונתניא ר' אליעזר הגדול ואמר אלו תפילין שבראש אלא חוט של תכלת מאי היא דתניא **רבי מאיר** ואמר מזה נשתנה תכלת מכל הצבעונין מפני שתכלת דומה לים וים דומה לרקיע ורקיע דומה לאבן ספיר ואבן ספיר דומה לכסא הכבוד דכתיב **וראו את אלהי ישראל ותחת רגליו וגו'** וכתוב **כמראה אבן ספיר דמות כסא א"ר אבא קשה גזל הנאכל שאפילו צדיקים גמורים אינן יכולין להחזירו שנאמר בלעדי רק אשר אכלו הגערים אמר רבי יוחנן משום רבי אלעזר בר' שמעון כל מקום שאתה מוצא דבריו של רבי אליעזר בנו של רבי יוסי הגלילי בהגדה עשה אוניך **כאפרכתם** לא מרובכם מכל העמים חשק ה' בכם וגו' אמר להם הקדוש ברוך הוא לישראל חושקני בכם שאפילו בשעה שאני משפיע לכם גדולה אתם מומעטין עצמכם לפני נתיי גדולה לאברהם אמר לפני **ואנכי עפר ואפר למשה** ואהרן אמר **נחננו מה לדוד אמר ואנכי תולעת ולא איש אבל עובדי כוכבים אינן כן נתיי גדולה למרוד אמר** **הבה נבנה לנו עיר** לפרעה אמר **מי ה' למנחריב אמר** **מי בכל אלהי הארצות וגו' לנבוכדנצר אמר** **עלה על במותי עב לחירם מלך צור אמר** **מושב אלהים ישבתי בלב ימים אמר רבא ואיתימא ר' יוחנן גדול שנאמר במשה ואהרן יותר ממה שנאמר באברהם דאילו באברהם כתיב ואנכי עפר ואפר ואילו במשה ואהרן כתיב ונחננו מה ואמר רבא ואיתימא ר' יוחנן אין העולם מתקיים אלא בשביל משה ואהרן כתיב הכא ונחננו מה וכתוב התם **תולה ארץ על בלימה אמר רבי******

אילעא אין העולם מתקיים אלא בשביל מי שבולם את עצמו בשעת מריבה שנאמר **תולה ארץ על בלימה רבי אבהו** אמר מי שמשמים עצמו כמי שאינו שנאמר **ומתחת זרועות עולם אמר רבי יצחק מאי דכתיב** **האמנם אלם ישים עצמו כאלם יכול אף לדברי תורה תלמוד לומר צדק תדברון יכול גינם דעתו ת"ל מישרים תשפטו בני אדם מה אומנותו של אדם בעולם הזה ישים עצמו כאלם יכול אף לדברי תורה תלמוד לומר צדק תדברון יכול גינם דעתו ת"ל מישרים תשפטו בני אדם אמר רבי זעירא ואיתימא רבה בר ירמיה מכסין בעפר עיר הנדחת ואמאי איסורי הנאה הוא אמר זעירי לא נצרכה אלא לעפר עפ"ה דכתיב **ואת כל שללה תקבוץ אל תוך רחובה ושרפת מי שאינו מחוסר אלא קביצה ושרפה יצא זה שמחוסר תלישה קביצה ושרפה ורבא אמר מצות לאו ליהנות ניתנו יתיב רבינא וקאמר לה להא שמעתא איתיביה רב רחומי רבינא **שופר של עבודת כוכבים לא יתקע בו מאי לאו אם תקע לא יצא לא אם תקע יצא** **לולב של עבודת כוכבים לא יטול מאי לאו אם נטל לא יצא לא אם נטל יצא** והתניא **תקע לא יצא נמל לא יצא** מאי הי' השתא התם שיעורא****

אם מחוט ועד שרוך. שלל ראה ליהנות מן הגזול: **שרוך**. לרועה: **חוט של תכלת**. ללית: **לרועה של תפילין**. לקשור: **נשלמא לרועה של תפילין**. איכא הנאה דכתיב' ויראו ממך: **אלו תפילין שבראש**. אות הן לכל כי שם ה' נקרא עליך: **מאי היא הנאה איכא**: **מה נשתנה תכלת**.

שהוקיימה תורה ללית: **שהסנדל דומה לים**. שהחלוז מן היס הוא עולה אחת לשבעים שניה' ומראית דמו דומה לים ויס אנו רואין שדומה לרקיע ורקיע לפסיר וספיר לכסא הכבוד דכתיב' ותחת רגליו כמעשה לצננת הספיר והוא כענף השמים אלמא שמים דומין לספיר וספיר הוא כסא' הכבוד דכתיב' כמראה אבן ספיר דמות כסא וכשקצ"ה מסתכל צכסא הכבוד שלו נוזר צמנאה זו שהיא כנגד כל המנוות: **הנפלל**. הגזול ואוכל קשה הוא לעשות תשובה: **לאפרכתם**. טרומיי"א: **לא מרובכם**. לפי שאין אחס מרובין עצמכם אלא ממעטין לפיכך חשק צכס כי אחס המעט ממעטין עצמכם צננוה: **נמרוז**. מלך צור הפלגה היה ולכן נקרא שמו **נמרוד** שהמריד כל העולם במלכותו על הקצ"ה: **מושב אלהים ישבתי**. שנה לו שצעה רקייעים של נחשת ועלה ויש צע עליהם: **פולה ארץ**. על זכות אותן שנחשצו לצלימה: **צטול עולמו**. סוגר את פיו ודומה לו צצכרות (דף כ"ג): פיו צולס ורגליו מצולמות: **ומתחת**. מי שנדרס מתחת

הכל הוא זרועות עולם: **האמנם** אלא אומנות יפה היא האלוס אצל דקך דהיינו דברי תורה אותן מדברין: **מישרים**. כמישור ארץ חלקה שנומה לידס: **צעפר עיר הנדחת**. קס"ד אפר שריפתה: **והא איסורי הנאה ניטלו**. דכתיב' **דברים יג**) לא ידקך וגו' ועייר הנדחת כתיב: **עפר עפ"ה**. עפר קרקעה: **ורבא אמר**. תפילו צעפר אעפ"ה' נמי מותר כסאוי הדס מנחה ולא הנאה שהמנות שמתנו לישראל לא ליהנות נתנו להם לא לשם הנאה נתנו להם אלא גזירת מלך היא עליהם: **לא אם תקע יצא**. ללאו הנאה היא ולכתמלה מיהא לא יתקע משום דמא"ל: **שיעורא**

(א) צככות ו. [ג' מנחות לה: סוטה ה'. [מגילה טז:]. **(ב)** סוטה טס. מנחות מג'. **(ג)** [מגילה ג: פרש"י ששל הכתמים] **(ד)** [ג'יל אמרו] **(ה)** ופילוקו מיתא רבי אלעזר] **(ו)** ר"ה כ"ה. **(ז)** סוטה דף לא: **(ח)** ע"ש היטב. **(ט)** [דברים כח:] **(י)** [מנחות ג' מד-]. **(י)** [שמות כד:] **(י)** **קס"ד**: **מספיר לכסא**, **(ט)** **נערוזינו** [ג' ס' א: **אפ"ה**] **(ט)** [בגמרא שלפניו יתא רב יהודה וגרסי' ר"ה טס שכתבו מופי' מיתא רבא],

תורה אור הש"ס

אם מחוט ועד שרוך נעל ויא אקח מקל אשר יק' ולא תאמר אני ע"ה שרתי את אברג:

בראשית די כג

ו יקרא כל עמי הקרץ

בי שם ה' נקרא עליך

ו יקרא מפניך: דברים כ"א

ו יקרא את אלתו

ישקאל ותחת רגליו

במעשה לבנת הספיר

ויקבעם השמים לטהר:

שמות כ"ד

ו ומפעל לקרוע אשר

על ראשם כמראה אבן

ספיר דמות פסא ועל

דמות הספא דמות

כמראה אבן קלוי

מלמעלה: יחזקאל א כו

ב לדין רק אשר אכלו

הנקעים וחלק הקצונין

אשר הלכו אחי עבר

אשבל וממלא הם יקחו

חלקם: בראשית די כ"ד

א ל מרובכם מקל

העמים חשק ה' בכם

ו יבחר בכם ה' אתם

המעט מקל העמים:

דברים יז

ו יען אברקם ויאמר

הנה נא הואלתי לדין

איש דרפת אדם וכוזו

עם: הבראשית יב

ו יאמריו הנה נבנה

לנו עיר ומגדל וראשו

בשמים ונעשה לנו שם

פן נפאץ על פני כל

הארץ: בראשית י"ד

ו יאמר פרעה מי ה'

אשבע אשבע בקל'

לשלה את ישראל לא

ידעתי את ה' וגם את

ישראל לא אשלה:

שמות ה'

מי בקל אלתו

ההארצות אשר הצילו

את ארצם מיד י יציל

ה' את ישראל מידו:

מלכים ב' יח לה

אעלה על בפתח עב

אדמה לעליון:

ישעיהו די יד

ו אדם אמר לגניד

צר בה אמר אנני

אלהים יען גבה לבך

ותאמר אל אני מושב

אלהים ישבתי בלב ימים

ואתה אדם ולא אל

ותתן לבך בלב אלהים:
יחזקאל כ"ב

נטה צפון על תהו

תלה ארץ על פני מה:

איוב כ"ז

ו מענה אלוהי קדם

ומתחת רגליו עולם

ויגש מפתן אוב ואמר השמד:

דברים לג כ: **ו**

ואת כל שללה תקבץ אל תוך רחבה ושרפת באש את העיר ואת כל שללה כלי ל' אלהיך והיה תל עולם

לא תבנה עוד: דברים י"ז

דומה למראה היס ואין קחיון דיס דומה למראה הרקיע, ורקיע לכסא הכבוד, קלוי קרקיע דכתיב בקייע כמעשה לצננת הספיר והוא כענף השמים אלמא שמים דומין לספיר וספיר הוא כסא' הכבוד דכתיב' כמראה אבן ספיר דמות כסא וכשקצ"ה מסתכל צכסא

הכבוד שלו נוזר צמנאה זו שהיא כנגד כל המנוות: **הנפלל**. הגזול ואוכל קשה הוא לעשות תשובה: **לאפרכתם**. טרומיי"א: **לא מרובכם**. לפי שאין אחס מרובין עצמכם אלא ממעטין לפיכך חשק צכס כי אחס המעט ממעטין עצמכם צננוה: **נמרוז**. מלך צור הפלגה היה ולכן נקרא שמו **נמרוד** שהמריד כל העולם במלכותו על הקצ"ה: **מושב אלהים ישבתי**. שנה לו שצעה רקייעים של נחשת ועלה ויש צע עליהם: **פולה ארץ**. על זכות אותן שנחשצו לצלימה: **צטול עולמו**. סוגר את פיו ודומה לו צצכרות (דף כ"ג): פיו צולס ורגליו מצולמות: **ומתחת**. מי שנדרס מתחת

הכל הוא זרועות עולם: **האמנם** אלא אומנות יפה היא האלוס אצל דקך דהיינו דברי תורה אותן מדברין: **מישרים**. כמישור ארץ חלקה שנומה לידס: **צעפר עיר הנדחת**. קס"ד אפר שריפתה: **והא איסורי הנאה ניטלו**. דכתיב' **דברים יג**) לא ידקך וגו' ועייר הנדחת כתיב: **עפר עפ"ה**. עפר קרקעה: **ורבא אמר**. תפילו צעפר אעפ"ה' נמי מותר כסאוי הדס מנחה ולא הנאה שהמנות שמתנו לישראל לא ליהנות נתנו להם לא לשם הנאה נתנו להם אלא גזירת מלך היא עליהם: **לא אם תקע יצא**. ללאו הנאה היא ולכתמלה מיהא לא יתקע משום דמא"ל: **שיעורא**

אילעא אין העולם מתקיים אלא בשביל מי שבולם את עצמו בשעת מריבה שנאמר **תולה ארץ על בלימה רבי אבהו** אמר מי שמשמים עצמו כמי שאינו שנאמר **ומתחת זרועות עולם אמר רבי יצחק מאי דכתיב** **האמנם אלם ישים עצמו כאלם יכול אף לדברי תורה תלמוד לומר צדק תדברון יכול גינם דעתו ת"ל מישרים תשפטו בני אדם מה אומנותו של אדם בעולם הזה ישים עצמו כאלם יכול אף לדברי תורה תלמוד לומר צדק תדברון יכול גינם דעתו ת"ל מישרים תשפטו בני אדם אמר רבי זעירא ואיתימא רבה בר ירמיה מכסין בעפר עיר הנדחת ואמאי איסורי הנאה הוא אמר זעירי לא נצרכה אלא לעפר עפ"ה דכתיב **ואת כל שללה תקבוץ אל תוך רחובה ושרפת מי שאינו מחוסר אלא קביצה ושרפה יצא זה שמחוסר תלישה קביצה ושרפה ורבא אמר מצות לאו ליהנות ניתנו יתיב רבינא וקאמר לה להא שמעתא איתיביה רב רחומי רבינא **שופר של עבודת כוכבים לא יתקע בו מאי לאו אם תקע לא יצא לא אם תקע יצא** **לולב של עבודת כוכבים לא יטול מאי לאו אם נטל לא יצא לא אם נטל יצא** והתניא **תקע לא יצא נמל לא יצא** מאי הי' השתא התם שיעורא****

אם מחוט ועד שרוך נעל זכו בניו לשתיה מצות לחוט של תכלת ורצועה של תפילין בשלמא רצועה של תפילין כתיב **וצארוך עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך** ונתניא ר' אליעזר הגדול ואמר אלו תפילין שבראש אלא חוט של תכלת מאי היא דתניא **רבי מאיר** ואמר מזה נשתנה תכלת מכל הצבעונין מפני שתכלת דומה לים וים דומה לרקיע ורקיע דומה לאבן ספיר ואבן ספיר דומה לכסא הכבוד דכתיב **וראו את אלהי ישראל ותחת רגליו וגו'** וכתוב **כמראה אבן ספיר דמות כסא א"ר אבא קשה גזל הנאכל שאפילו צדיקים גמורים אינן יכולין להחזירו שנאמר בלעדי רק אשר אכלו הגערים אמר רבי יוחנן משום רבי אלעזר בר' שמעון כל מקום שאתה מוצא דבריו של רבי אליעזר בנו של רבי יוסי הגלילי בהגדה עשה אוניך **כאפרכתם** לא מרובכם מכל העמים חשק ה' בכם וגו' אמר להם הקדוש ברוך הוא לישראל חושקני בכם שאפילו בשעה שאני משפיע לכם גדולה אתם מומעטין עצמכם לפני נתיי גדולה לאברהם אמר לפני **ואנכי עפר ואפר למשה** ואהרן אמר **נחננו מה לדוד אמר ואנכי תולעת ולא איש אבל עובדי כוכבים אינן כן נתיי גדולה למרוד אמר** **הבה נבנה לנו עיר** לפרעה אמר **מי ה' למנחריב אמר** **מי בכל אלהי הארצות וגו' לנבוכדנצר אמר** **עלה על במותי עב לחירם מלך צור אמר** **מושב אלהים ישבתי בלב ימים אמר רבא ואיתימא ר' יוחנן גדול שנאמר במשה ואהרן יותר ממה שנאמר באברהם דאילו באברהם כתיב ואנכי עפר ואפר ואילו במשה ואהרן כתיב ונחננו מה ואמר רבא ואיתימא ר' יוחנן אין העולם מתקיים אלא בשביל משה ואהרן כתיב הכא ונחננו מה וכתוב התם **תולה ארץ על בלימה אמר רבי******

אילעא אין העולם מתקיים אלא בשביל מי שבולם את עצמו בשעת מריבה שנאמר **תולה ארץ על בלימה רבי אבהו** אמר מי שמשמים עצמו כמי שאינו שנאמר **ומתחת זרועות עולם אמר רבי יצחק מאי דכתיב** **האמנם אלם ישים עצמו כאלם יכול אף לדברי תורה תלמוד לומר צדק תדברון יכול גינם דעתו ת"ל מישרים תשפטו בני אדם מה אומנותו של אדם בעולם הזה ישים עצמו כאלם יכול אף לדברי תורה תלמוד לומר צדק תדברון יכול גינם דעתו ת"ל מישרים תשפטו בני אדם אמר רבי זעירא ואיתימא רבה בר ירמיה מכסין בעפר עיר הנדחת ואמאי איסורי הנאה הוא אמר זעירי לא נצרכה אלא לעפר עפ"ה דכתיב **ואת כל שללה תקבוץ אל תוך רחובה ושרפת מי שאינו מחוסר אלא קביצה ושרפה יצא זה שמחוסר תלישה קביצה ושרפה ורבא אמר מצות לאו ליהנות ניתנו יתיב רבינא וקאמר לה להא שמעתא איתיביה רב רחומי רבינא **שופר של עבודת כוכבים לא יתקע בו מאי לאו אם תקע לא יצא לא אם תקע יצא** **לולב של עבודת כוכבים לא יטול מאי לאו אם נטל לא יצא לא אם נטל יצא** והתניא **תקע לא יצא נמל לא יצא** מאי הי' השתא התם שיעורא****

אם מחוט ועד שרוך נעל זכו בניו לשתיה מצות לחוט של תכלת ורצועה של תפילין בשלמא רצועה של תפילין כתיב **וצארוך עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך** ונתניא ר' אליעזר הגדול ואמר אלו תפילין שבראש אלא חוט של תכלת מאי היא דתניא **רבי מאיר** ואמר מזה נשתנה תכלת מכל הצבעונין מפני שתכלת דומה לים וים דומה לרקיע ורקיע דומה לאבן ספיר ואבן ספיר דומה לכסא הכבוד דכתיב **וראו את אלהי ישראל ותחת רגליו וגו'** וכתוב **כמראה אבן ספיר דמות כסא א"ר אבא קשה גזל הנאכל שאפילו צדיקים גמורים אינן יכולין להחזירו שנאמר בלעדי רק אשר אכלו הגערים אמר רבי יוחנן משום רבי אלעזר בר' שמעון כל מקום שאתה מוצא דבריו של רבי אליעזר בנו של רבי יוסי הגלילי בהגדה עשה אוניך **כאפרכתם** לא מרובכם מכל העמים חשק ה' בכם וגו' אמר להם הקד**